የሰ/መ/ቁ.106994

ቀን 24/08/2009 ዓ/ም

ዳኞች፡- 1. ዓሊ መሐመድ

2. ተኽሊት ይመሰል

3. ተፈሪ ገብሩ

4. ቀነዓ ቂጣታ

5. ጸሐይ መንክር

አመልካች፡- ብሔራዊ የኢትዮጲያ ኢንሹራንስ /አ.ማ/ አልቀረበም

ተጠሪዎች፡- የአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት

1. ዘላቂ ግብርና ተሃድሶ ኮሚሽን
2. ትምህርት ቢሮ
3. የገጠር መንገዶች ባለስልጣን ዐ/ህግ ሙሉ ባይለየኝ ቀረቡ
4. ስራና ከተማ ልማት ቢሮ
5. የገንዘብ ቢሮ
6. ፕላንና ኢኮኖሚ ልማት ቢሮ
7. ዛምስ ኢንተርናሽናል የንግድ ድርጅት፣ አልቀረበም፡፡

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

1. ጉዳዩ በዚህ ሰበር ችሎት ያቀረበው የግልግል ዳኞች ጉባኤ፣ የስር ከሳሾች /ተጠሪዎች/ የእቃውን ማቅረቢያ ጊዜ ካለ አመልካች ፈቅዶና ስምምነት ያራዘሙ በመሆኑ በሰጠሁት የዋስትና ሰነድ መሰረት ልገደድ አይገባኝም በማለት ያቀረበውን ክርክር በማለፍ አመልካች 1ክስ ኃላፊ ነው ማለታቸውና አመልካች ዕዳው እስከከፈል ድረስ 0.07 መቀጫ የመክፈል ኃላፊነት አለበት በማለት የሰጡትን ውሳኔ አግባብነት በሰበር አጣርቶ ለመወሰን የሚል ጭብጥ በሰበር አጣሪ ችሎት ተመስርቶ ነው፡፡

2. ጉዳዩ በመጀመሪያ የታየው የግልግል ዳኞች ጉባኤ ነው፡፡ የግልግል ዳኞች በወቅቱ አንደኛ ተከሳሽ በነበረው ሰባተኛ ተጠሪና በከሳሾች የሌሎች ተጠሪዎች መካከል ያለውን ክርክር ሰምቶ መጋቢት 13 ቀን 2003 ዓ/ም ውሳኔ ሰጥቶ ነበር፡፡ ሁለተኛ ተከሳሽ/የአሁን አመልካች/ የግልግል ዳኞች ለእኔ በአግባቡ መጥሪያ እንዲደርሰኝ ሳያደርገው መስጠታቸው ስህተት ያለበት ነው በማለት ይግባኝ ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ አቅርቦ፣የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት የግራ ቀኙን ክርክር ከሰማ በኃላ የግልግል ዳኞች የሰጡትን ውሳኔ በመዝገብ ቁጥር 01-82566 ሀምሌ 11 ቀን 2004 ዓ/ም በመሻር ጉዳዩን ለግልግል ዳኞች መልሶታል፡፡
3. ለዚህ የሰበር ክርክ መነሻ የሆነው የግልግል ጉባኤ ዳኞች ጉዳዩ፣ ወደ ግልግል ዳኞች ከመለሰው በኋላ፣ የግልግል ጉባኤው የስር አንደኛ ተከሳሽ /ሰባተኛው ተጠሪ/ ና ሁለተኛው ተከሳሽ /አመልካች/ ያቀረቡትን ክርክርና ማስረጃ መምሮ ሀምሌ 7 ቀን 2007 ዓ/ም የሰጠው ውሳኔ ነው፡፡ የክርክሩ መነሻ ከሳሾች ያቀረቡት ክስ ነው፡፡ ከሳሾች የተለያዩ የቢሮ ዕቃዎችን ለመግዛት ባወጣው ጨረታ አንደኛ ተከሳሽ/ሰባተኛ ተጠሪ/ አሸናፊ ሆኖ ጠቅላላ ዋጋቸው ብር 468540 /አራት መቶ ስልሳ ስምንት ሺህ አምስት መቶ አርባ ብር/ የሆኑ እቃዎችን ለማቅረብ መስከረም 12 ቀን 1991 ዓ/ም ውል የተዋዋለ መሆኑን፣አንደኛ ተከሳሽ የእቃዎቹን ሙሉ ዋጋ ብር 468540/ አራት መቶ ስልሳ ስምንት ሺህ አምስት መቶ አርባ ብር/ በቅድሚያ ክፍያነት የተከፈለው መሆኑን፣ አመልካች /ሁለተኛ ተከሳሽ/ አንደኛ ተከሳሽ እቃዎቹን ባያቀርብ፣ አንደኛ ተከሳሽ ለወሰደው ዋጋ ለመክፈል የቅድመ ክፍያ ዋስትና ሰነድ ጥቅምት 19 ቀን 1994 ዓ/ም የሰጠ መሆኑን፣ አንደኛ ተከሳሽ የወል ግዴው ከገባባቸው ዕቃዎች ውስጥ የብር 73,800 /ሰባ ሶስት ሺህ ስምንት መቶ ብር/ የሚያወጡ እቃዎችን የቀረበና ቀሪዎቹን ዋጋቸው 394740 /ሶስት መቶ ዘጠና አራት ሺህ ሰባት መቶ አርባ ብር/ የሆኑ እቃዎች ያላቀረበ ራስ በመሆኑ ይህንን ገንዘብ፣ በውሉ ላይ የተገለጸውን የመቀጫ ገንዘብና ወለድ ተከሳሾች በአንድነትና በነጠላ እንዲወስንላቸው ከሳሾች የግልግል ዳኞች ጉባኤውን ጠይቀዋል፡፡
4. የስር አንደኛ ተከሳሽ/ሰባተኛ ተጠሪ/ በወቅቱ ያቀረባቸው እቃዎች የጥራት መስፈርት አያሟሉም በማለት ከሳሾች አላግባብ የመለሱ በመሆኑ ለውሉ አለመፈጸም ተጠያቂነት ያለባቸው ከሳሾች እንደሆኑና መቀጫም የመክፈል ኃላፊነት እንደሌለበት በመግለጽ ተከራክሯል፡፡ ሁለተኛ ተከሳሽ /አመልካች/ ዕቃዎች ከሳሾች መረከብ ነበረባቸው፡፡ አላግባብ ባለመረከባቸው ለውሉ አፈፃጸም ላይ ችግር የፈጠሩት ከሳሾች ናቸው፡፡ ከሳሾች ሁለተኛ ተከሳሽ ዋናው ባለዕዳ /አንደኛ ተከሳሽ/ ዕቃዎቹን ያላቀረበ መሆኑን ቢያሳውቀኝ ኖሮ እኔ ራሴ ወይም ሌላ ሰው ወክዬ የውልን ግዴታ እፈጽም ነበር፡፡ ከሳሾች ያለሁለተኛ ተከሳሽ ፈቃድና ስምምነት ሀምሌ 25 ቀን 1993 ዓ/ም በተፃፈ ደብዳቤ ለአንደኛ ተከሳሽ የዕቃውን ማቅረቢያ ጊዜ ያራዘመ በመሆኑ ኃላፊነት የለብኝም በማለት ተከራክሯል፡፡

5. የግልግል ዳኞች የግራ ቀኙን ክርክርና ማስረጃ ከመረመረ በኋላ፣ የስር አንደኛ ተከሳሽ /ሰባተኛ ተጠሪና/ ሁለተኛ ተከሳሽ አመልካቾች/ ያቀረቧቸውን መከራከሪያዎች ውድቅ በማድረግ፣ ተከሳሾች ከሳሾች ክስ ያቀረቡበትን ብር 394740 /ሶስት መቶ ዘጠና አራት ሺኅ ሰባት መቶ አርባ ብር/ በአንድነትና በነጠላ ይክፈሉ፡፡ ከዚህ በተጨማሪ ፍርድ ቤት ክስ ከቀረበበት ቀን ጀምሮ ይህንን ገንዘብ ከፍለው ተከሳሾች እስከሚያጠናቅቅ ድረስ፣ በውሉ ላይ የተቀመጠውን በቀን 0.007 መቀጫ በአንድነትና በነጠላ ይክፈሉ፡፡ እንዲሁም ተከሳሾች ጉዳዩ ለፍርድ ቤት ክስ ከቀረበበት ጊዜ ጀምሮ በብር 394740 /ሶስት መቶ ዘጠና አራት ሺህ ከሶስት መቶ አርባ ብር/ ከፍለው እስከጠናቀቁበት ጊዜ ድረስ ዘጠኝ ፐርሰንት ወለድ ለከሳሾች ይክፈሉ በማለት ውሳኔ ሰጥቷል፡፡ አመልካች በዚህ ውሳኔ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት አቅርበዋል፡፡ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት የአመልካችን ይግባኝ በፍ/ስ/ስ/ህግ/ቁጥር 337 መሰረት ሰርዞታል፡፡
6. አመልካች ለዚህ ሰበር ችሎት ህዳር 18 ቀን 2007 ዓ/ም በተፃፈ የሰበር አቤቱታ፣ ከሳሾች ለዋሱ ማስጠንቀቂያ አልሰጡም፡፡ ሁለተኛው ተከሳሽ በሰጠው ዋስትና መሰረት ኃላፊ የሚሆኑበት ምክንያት የለም፡፡ የግልግል ዳኞች መደበኛ ፍርድ ቤት ክስ ከቀረበበት ጊዜ ጀምሮ እዳው ተከፍሎ እስኪያልቅ ድረስ ወለድ እና በቀን 0.007 መቀጫ ተከሳሾች በአንድነትና በነጠላ እንዲከፍል በማለት የሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ እንዲታረምልኝ በማለት አመልክቷል፡፡ ተጠሪዎች ጥር 29 ቀን 2007 ዓ/ም የአመልካች ክርክር አግባብነት ያላቸውን የህግ ድንጋጌዎች መሰረት ያላደረገ በመሆኑ ውድቅ ይደረግልኝ በማለት ተከራክሯል፡፡ ሰባተኛ ተጠሪ በአዲስ ዘመን ጋዜጣ ተጠርቶ ስላልቀረበ መልስ የመስጠቱ መብት ታልፏል፡፡ አመልካች መጋቢት 4 ቀን 2007 ዓ/ም የተጻፈ የመልስ መልስ አቅርቧል፡፡
7. ከስር የክርክሩ አመጣጥና ግራ ቀኙ ያቀረቡት የጽሁፍ ክርከር ከላይ የተገለጸው ሲሆን እኛም ጉዳዩን መርምረናል፡፡ ጉዳዩን እንደመረመርነው፣ ጉዳዩ በግልግል ዳኞች ጉባኤ ሲታይ አንደኛ ተከሳሽ የነበረው ሰባተኛው ተጠሪ የተለያዩ የቢሮ እቃዎችን ለማቅረብ የጨረታ አሸናፊ ሆኖ ጠቅላላ ዋጋቸው ብር 468540 /አራት መቶ ስልሳ ስምንት ሺህ አምስት መቶ አርባ ብር/ የሆኑ የቢሮ ዕቃዎች በጨረታ ሰነድ የተገለጸውን የጥራት መስፈርትና /specification/ በማሟላት ለማቅረብ ውል መዋዋል አከራካሪ አይደለም፡፡ የእቃው አቅራቢ የሆነው ሰባተኛው ተጠሪ እቃዎችን ሙሉ ዋጋ ብር 468,540 /አራት መቶ ስልሳ ስምንት ሺህ አምስት መቶ አርባ ብር/ በቅድመ ክፍያነት የወሰደ መሆኑና፣ ሰባተኛው ተጠሪ ለወሰደው የቅድመ ክፍያ ዋስትና ይሆን ዘንድ አመልካች የቅድመ ክፍያ የዋስትና ሰነድ መሰጠቱ የግልግል ጉባኤ ዳኞች አረጋግጠዋል፡፡ ከዚህ በተጨማሪ አመልካች ዋስ የሆኑት ሰባተኛው ተጠሪ አቅርባለሁ ብሎ የውል ግዴታ ከገባበት ውስጥ ብር 73,800 /ሰባ ሶስት

ሺህ ስምንት መቶ ብር/ የሚያወጡ የቢሮ እቃዎች በውሉ የተገለጸውን የጥራት መስፈርት በማያሟላ ሁኔታ ማቅረቡንና ቀሪዎችን ዋጋቸው ብር 394,740 ሶስት መቶ ዘጠና አራት ሺህ ሰባት መቶ አርባ ብር) የሚያወጡ ዕቃዎች በውሉ የተገለፀውን የጥራት መስፈርት በሚያሟላ ሁኔታ ያላቀረበና በውል የገባውን ግዴታ ባለመፈፀሙ ለውሉ አለመፈፀም ኃላፊ ሆኖ መገኘቱን የግልግል ጉባኤው ዳኞች በግራ ቀኙ በኩል የቀረበውን ክርክርና ማስረጃ በመርመርና በመመዘን የረጋገጡት ፍሬ ነገር ነው፡፡

8. አመልካች የቅድመ ክፍያ ዋስትና ሰናድ የሰጠው ሰባተኛው ተጠሪ የዕቃ አቅርቦት ውሉን በአግባቡ ባለመፈፀሙ ለውሉ አለመፈፀምና ውሉ በአግባቡ ባለመፈጸሙ ምክንያት ፈራሽ ለመሆኑ ኃላፊነት የለበት መሆኑ ተረጋግጧል፡፡ ከዚህ አንፃር አመልካች የዕቃ አቅርቦት ውሉ በአቅረቢው (ሰባተኛ ተጠሪ) ባለመፈፀሙ ምክንያት በኃላፊነት ልጠየቅ አይገባኝም በማለት ያቀረበው ክርክር የሰጠው የዋስትና ሰነድ የሚያስከትለውን ህጋዊ ውጤት ያላገናዘበና የህግ መሠረት የሌለው በመሆኑ አልተቀበልነውም፡፡ አመልካች ስማቸው ከአንደኛ እስከ ስድስተኛ ተራ ቁጥር የተገለጹት ተጠሪዎች የዕቃው ማቅረቢያ ጊዜ እስከ ሀምሌ 25 ቀን 1993 ዓ/ም ያራዘሙ በመሆኑ ተጠያቂነት ያለብኝም በማለት ያቀረበው ክርክርም አመልካች ነሐሴ 28 ቀን 1991 ዓ/ም የሰጠውን የዋስትና ዕግድ ለማደስ ጥቅምት 19 ቀን 1994 ዓ/ም የተጻፈ የዋስትና ሰነድ የሰጠ በመሆኑና አመልካች ጥቅምት 19 ቀን 1994 ዓ/ም የተጻፈ የዋስትና ሰነድ የሰጠው በመጀመሪያው ውል የተገለፀው የዕቃ ማቅረቢያ ጊዜ የተረዘመ መሆኑን እያወቀ በመሆኑ ክርክሩ የህግ ድጋፍ ያሌለው ሆኖ አግኝተነዋል፡፡ በመሆኑም የዕቃ አቅረቢው (ሰባተኛ ተጠሪ) በውሉ መሠረት በለቀረበው የብሮ ዕቃ አመልካች በሰጠው የዋስትና ሰነድ መሠረት በአንድናትና በነጠላ ኃላፊነት አለበት በማለት የግልግል ጉባኤው የሰጠው ውሳኔን የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤተ ማፅናቱ መሠረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ሆኖ አለገኘነውም፡፡

9. በዚህ ሰበር ችሎት ሊታይ የሚገባውና አከራካሪ የሆነው ጭብጥ የእቃው አቅረቢ የነበረው (ሰባተኛው ተጠሪ) የውል ግዴታውን ባለመፈጸሙ ምክንያት አመልካች ስማቸው ከተራ ቁጥር 1 እስከ ተራ ቁጥር 6 ለተገለፀው ተጠሪዎች ከዋናው ባለዕዳ ጋር በአንድነትና በነጠላ ለመክፈል የሚገደደው ምን ያህል ነው የሚለው ነጥብ ነው፡፡ የዕቃው አቅረቢ በቅድመ ክፍያነት ከወሰደው ገንዘብ ውስጥ የብር 394740 (ሶስተ መቶ ዘጠና አራት ሺህ ሰባት መቶ አርባ ብር) ዋጋ ያላቸውን የቢሮ ዕቃዎች ያላቀረበ በመሆኑ አመልካች ከዋናው ባለዕዳ ጋር በአንድናትና በነጠላ ይህንን ገንዘብ እንዲከፍል የግልግል ዳኞች የሰጡት ውሳኔ የህግ ስህተት ያለበት ሆኖ አላገኘነውም፡፡

10. የወለድ ክፍያን በተመለከተ በመጀመሪያ የስር ከሳሾች ስልጣን ለሌላው ፍርድ ቤት ክስ አቅርበው ወደ ግልግል ዳኞች ጉዳያቸውን እንዲያቀርቡ የተወሰነ መሆኑን ጉዳዩ ለግልግል ጉባኤ ቀርቦ ላይቶ መጋቢት 13 ቀን 2003 ዓ/ም በግልግል ዳኞች ጉባኤ ውሳኔ አግኝቶ የነበረ መሆኑንና የስር ከሳሾች

መጥሪያ ለአመልካች በአግባቡ አለማድረሳቸውን በማረጋገጥ የግልግል ዳኞች መጋቢት 13 ቀን 2003 ዓ/ም የሰጠውን ውሳኔ ይክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት በይግባኝ መዝገብ ቁጥር 01-82566 ሀምሌ 11 ቀን 2004 ዓ/ም የሻረው መሆኑ ተረጋግጧል፡፡ ይህ ከሆነ አመልካችን በተመለከተ ወለድ መክፈል የሚገባው የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ውሳኔ ከሰጠበት ከሀምሌ 11 ቀን 2004 ዓ/ም ጀምሮ የሚተሰብ ዘጠኝ ፐርሰንት ተስቦ መሆን ስገባው የግልግል ጉባኤው ክሱ መደበኛ ፍርድ ቤት ከቀረበበት ቀን አንስቶ የሚታሰብ ዘጠኝ ፐርሰንት ወለድ አመልካች ለዋናው ባለ ዕዳ (ሰባተኛ ተጠሪ) ጋር በአንድናትና በነጠላ ይክፈል በማለት የሰጠው የውሳኔ ክፍል የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሀምሌ 11 ቀን 2004 ዓ/ም የሰጠውን ውሳኔ ህጋዊ ውጤት ያላገናዘበና በከፊል መሠረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ሆኖ አግኝተነዋል፡፡

11. መቀጫውን በተመለከተ የስር ከሳሾችና የእቃው አቅረቢ ሀምሌ 12 ቀን 1991 ዓ/ም በተዋዋሉት ውል አንቀጽ 6 መሠረት ውሉ ባለመፈፀሙ 0.07 መቀጫ በቀን ተስቦ የሚከፈለው እስከ ሰባ ቀናት ድረስ ብቻ እንደሆነ በግልፅ ተመልክቷል፡፡ ይህ ከሆነ አመልካች ዋናው ባለዕዳ በቅድመ ክፍያነት ወስዶ ውሉ አግባብ የልፈጸመውን የብር 394,740 (ሶስት መቶ ዘጠና አራት ሺህ ሰባት መቶ አርባ ብር) መቀጫ በቀን 0.07% ታስቦ ለሰባ ቀናት ብቻ መቀጫ የመክፈል ግዴታ ይኖርበታል፡፡ ከዚህ ውጭ ይግልግል ጉባኤ ዳኞች አመልካች 0.07 ፐርሰንት መቀጫ ለመደበኛ ፍርድ ቤት ክስ ከቀረበበት ቀን ጀምሮ ዕዳው ተከፍሎ እስከሚያልቅ ድረስ እንዲከፍል የሰጡት ውሳኔ ያውሉን አንቀፅ 6 የፍተብሔር ህግ ቁጥር 1889 እና የፍተብሔር ህግ ቁጥር 1924 ድንጋጌዎች መሰረት ያላደረገና በከፊል መሠረታዊ የህግ ስህታት ያለበት ሆኖ አግኝተነዋል፡፡

12. ከላይ በገለፀናቸው ምክንያቶች የግልግል ዳኞች ጉባኤ አመልካችን በተመለከተ የሰጠውን ውሳኔ በከፊል በማሻሻል፡፡

(ሀ) አመልካች ዋናው ባለዕዳ (ሰባተኛ ተጠሪ) በቅድመ ክፍያነት ወስዶ ዕቃውን በውሉ መሠረት ባለመቅረቡ ለከሳሾች መመለስ የሚገባውን ብር 394740 (ሶስት መቶ ዘጠና አረት ሺ ሰባት መቶ አርባ ብር) ከዋናው ባለዕዳ ጋር በአንድነትና በነጠላ ሊከፍል ይገባል በማለት ወስነናል፡፡

(ለ) አመልካች ከዋናው ባለዕዳ ጋር እንዲከፍል የተወሰነበትን ብር 394,740 (ሶስት መቶ ዘጠና አራት ሺ ሰባት መቶ አርባ ብር) የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሀምሌ 11 ቀን 2004 ዓ/ም ውሳኔ ከሰጠበት ጊዜ ጀምሮ የሚተሰብ ዘጠኝ ፐርሰንት ወለድ በአንድነትና በነጠላ የመክፈል ኃላፊነት አለበት በማለት ወስነናል፡፡

(ሐ) አመልካች ዋናው ባለዕዳ መመለስ ያለበትን ብር 394,740 /ሶስት መቶ ዘጠና አራት ሺ ሰባት መቶ አርባ ብር) በቀን 0.07% መቀጫ ታስቦ በሰባ ቀናት ተባዝቶ የመክፈል ግዴታ አለበት በማለት የግልግል ዳኞች የሰጡትን ውሳኔ በፍ/ስ/ስ/ህግ ቁጥር 348 (1) መሠረት በማሻሻል ወስነናል፡፡

ው ሳ ኔ

1. የግልግል ጉባኤ ዳኞች ሀምሌ 7 ቀን 2007 ዓ/ም የሰጡት ውሳኔና የአማራ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 01-38894 ጥቅምት 25 ቀን 2007 ዓ/ም የሰጠው ውሳኔ ተሻሽሏል፡፡
2. አመልካች በዚህ ፍርድ በተራ ቁጥር 12 ከ"ሀ" እስከ "ሐ" የተገለፀውን ገንዘብ ከዋናው ባለዕዳ /ሰባተኛ ተጠሪ/ ጋር በአንድናትና በነጠላ የመክፈል ኃላፊነት አለበት በማለት ወስነናል፡፡
3. የግልግል ጉባኤ ዳኞች ዋናው የፍርድ ባለዕዳ (ሰባተኛ ተጠሪ) በተመለከተ የሰጡት ውሳኔ በዚህ ሰበር ችሎ የልተያ በመሆኑ አልተነካም፡፡
4. በዚህ ፍርድ ቤት ግራ ቀኙ ያወጡትን ወጭና ኪሳራ ለያረሳቸው ይቻሉ፡፡
5. በዚህ ፍርድ ቤት ጥር 5 ቀን 2007 ዓ/ም የተሰጠው የዕግድ ትዕዛዝ ተነስቷል፡፡ የዕግድ ትዕዛዝ የተነሳ መሆኑን እንዲታወቅ ለሚመለከተው ክፍል ይጻፍ፡፡

መዝገቡ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

መ/ተ